

УДК 81-25

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-1-36>

Тетяна ДОЛГА,
orcid.org/0000-0003-2855-1464
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології і соціальної роботи
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка
(Кременець, Тернопільська область, Україна) tetianadolha@gmail.com

Василь КУЧЕР,
orcid.org/0000-0002-5078-0805
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка
(Кременець, Тернопільська область, Україна) kuchervv2016@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УСНОЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті розкрито психологічні передумови вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів-філологів, окреслено особливості організації перекладацької діяльності студентів, розкрито психологічні механізми здійснення усних перекладів, охарактеризовано компоненти професійної діяльності перекладача (аудіювання, говоріння та читання), а також описано процеси сприймання та розуміння повідомлення, текстової інформації, які є досить важливими для оптимізації усної перекладацької діяльності студентів-філологів.

Також проаналізовано етапи діяльності перекладача при послідовному перекладі, а саме: перший – смислове сприйняття повідомлення, яке він чує; другий – розшифрування фахівцем своїх записів та передача повідомлення мовою перекладу. Здійснено аналіз синхронного перекладу за структурою, швидкістю виконання перекладацьких дій і характером лінгвістичних трансформацій у межах лексико-граматичної організації висловлювань мовця.

Механізм ідентифікації, механізм імовірнісного прогнозування, механізм синхронізації визначено як основні психокогнітивні механізми перекладача, що здійснює синхронний переклад. Визначено ключові характеристики ще одного виду перекладу, а саме переклад з паперових носіїв.

На основі аналізу основних видів перекладу сформульовано психологічні механізми перекладацької діяльності майбутнього фахівця-перекладача. Встановлено значення для адекватності перекладу психолінгвістичних даних про взаємодію первинної мовної свідомості (сформованої під впливом рідної мови) та вторинної мовної свідомості (сформованої за допомогою мови, що вивчається). В результаті аналізу наукових психолінгвістичних досліджень було встановлено що питання перекладу як психолінгвістичного аспекту на пряму пов'язані зі взаємодією мови і мислення.

Визначено та охарактеризовано основні типи аналізу текстів, які використовуються в психолінгвістиці: психіатричний і психоаналітичний аналіз текстів, мотиваційний, емоційно-лексичний, фоно- і кольоросемантичний аналізи, а також діагностика мета-програм.

Ключові слова: перекладацька діяльність, студент-філолог, синхронний переклад, усний переклад, психологічні труднощі.

Tetiana DOLHA,
orcid.org/0000-0003-2855-1464
Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work
Taras Shevchenko Regional Humanitarian and Pedagogical Academy of Kremenets
(Kremenets, Ternopil region, Ukraine) tetianadolha@gmail.com

Vasyl KUCHER,
orcid.org/0000-0002-5078-0805
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and their Teaching Methods
Taras Shevchenko Regional Humanitarian and Pedagogical Academy of Kremenets
(Kremenets, Ternopil region, Ukraine) kuchervv2016@gmail.com

PSYCHOLOGICAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF ORAL TRANSLATION ACTIVITIES OF PHILOLOGY STUDENTS

The article reveals psychological prerequisites for improving oral translation activity of philology students, outlines the peculiarities of organization of students' translation activity, reveals the psychological mechanisms of oral translation, characterizes the components of translator's professional activity (listening, speaking and reading), and also describes the processes of perceiving and understanding message, text information that is quite important for optimizing oral translation activities of philology students.

The stages of translator's activity during sequential translation are also analyzed, namely: the first is the meaningful perception of message he hears; the second – decoding of records by a specialist and transmission of the message in translated language. The analysis of simultaneous translation was carried out according to the structure, speed of execution of translation actions and the nature of linguistic transformations within lexical-grammatical organization of speaker's utterances.

The mechanism of identification, the mechanism of probabilistic forecasting, and the mechanism of synchronization are defined as main psychocognitive mechanisms of an interpreter performing simultaneous translation. The key characteristics of another type of translation, namely translation from paper, have been determined.

On the basis of analysis of the main types of translation, the psychological mechanisms of the translation activity of the future translation specialist have been formulated. The value for adequacy of translation of psycholinguistic data on the interaction of primary linguistic consciousness (formed under the influence of the native language) and secondary linguistic consciousness (formed using the language being studied) is established. As a result of analysis of scientific psycholinguistic studies, it was established that the issue of translation as a psycholinguistic aspect is directly related to the interaction of language and thinking.

The main types of text analysis used in psycholinguistics are defined and characterized: psychiatric and psychoanalytic text analysis, motivational, emotional-lexical, phono- and color-semantic analyses, as well as diagnostics of meta-programs.

Key words: translation activity, philology student, simultaneous translation, oral translation, psychological difficulties.

Постановка проблеми. На даний час в наукових джерелах достатньо детально описані когнітивні та мотиваційні фактори, що сприяють оволодінню студентами усною перекладацькою діяльністю (говорінням, письмом, аудіюванням, читанням) в цілому. Явища, що постають психологічними передумовами вдосконалення усної перекладацької діяльності філологів-перекладачів, не досліджувалися. Значної уваги потребують теоретичні дослідження психологічних компонентів професійної готовності студентів-філологів до здійснення перекладацької діяльності. Слід спеціально вивчати питання впливу якостей творчого мислення фахівця (гнучкості, швидкості та оригінальності) на здійснення ним усної перекладацької діяльності, а також розробити шляхи актуалізації спеціальних знань, вмінь та навичок на етапі професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Аналіз досліджень. Незважаючи на те, що переклад як навчальна вправа давно використовується в методиках викладання мов (його ефективність і необхідність застосування обґрунтовували видатні лінгвісти і методисти Л.А. Булаховський, Ф.І. Буслаєв, О.М. Фінкель та інші), проблема його доцільності під час вивчення іноземної мови була й досі залишається предметом дискусій.

Проблема перекладацької компетентності досить глибоко розкрита в дослідженнях (О.С. Кочубей, Н.О. Михальчук та ін.), але сво-

єрідна «психологізованість» окремих стратегій перекладу й досі залишається поза увагою дослідників.

Мета статті – визначити психологічні передумови вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів-філологів, окреслити особливості організації перекладацької діяльності студентів, розкрити психологічні механізми здійснення усних перекладів.

Виклад основного матеріалу. Проаналізуємо особливості послідовного перекладу. Послідовний переклад як вид усного перекладу публічних виступів, який здійснюється після завершення виступу або під час пауз, що робить оратор, складається з двох основних умінь: умінь аудіювати та умінь оформляти переклад в усній формі. На етапі оформлення перекладу перекладач має розшифрувати свої записи і без пауз висловитися мовою перекладу.

Перед перекладачем постає завдання пошуку та реалізації рішення, що відповідає комунікативній установці та функціональним ознакам висловлювання. Мова оратора під час здійснення послідовного перекладу триває досить довго, при цьому перекладач повинен передати як ключову, так і другорядну інформацію, враховуючи й емоційне ставлення до неї автора тексту. Тому, якщо розділити послідовний переклад на два етапи, то від першого етапу перекладацької діяльності (смыслового сприйняття повідомлення та фіксації

найбільш важливої інформації) багато в чому буде залежати правильність, повнота й точність послідовного перекладу.

Отже, перший етап діяльності перекладача – смислове сприйняття повідомлення, яке він чує, та фіксація потрібної інформації. Другий етап – розшифрування фахівцем своїх записів та передача повідомлення мовою перекладу. Записи потрібної інформації у послідовному перекладі виступають у ролі допоміжного засобу. Оформляючи переклад, записи допомагають спеціалісту відновити в пам'яті те, що сприймалося раніше, а процес запису великою мірою стимулює інтелектуальну активність і тим самим активізує запам'ятовування. Отже, для здійснення послідовного перекладу необхідним є вміння аудіювання та оформлення перекладу в усній формі.

Синхронний переклад відрізняється від інших видів перекладацької діяльності своєю структурою, швидкістю виконання перекладацьких дій і характером лінгвістичних трансформацій у межах лексико-граматичної організації висловлювань мовця (Кіщенко, 2010: 101). Він в науковій літературі визначається як професійний вид усного перекладу конференцій, який здійснюється одночасно із сприйняттям повідомлення мовою оригіналу за допомогою технічних засобів в спеціально обладнаній кабінеті, і в процесі якого – в умовах дефіциту часу – на одиницю тексту переробляється інформація обмеженого обсягу (Кочубей, 2010: 529). Але на практиці синхронний переклад використовується не тільки на конференціях, а також у процесі перемов або ж публічних виступах, тому актуальність цього перекладу досі нагальна. Головна особливість цього виду перекладу в тому, що перекладач вимушений суміщати в часі процеси своєї діяльності, що в інших видах усного перекладу може бути вкрай рідким випадком.

Головна особливість цього виду перекладу в тому, що перекладач вимушений суміщати в часі процеси своєї діяльності, що в інших видах усного перекладу може бути вкрай рідким випадком. Тому, синхронний переклад здійснюється в екстремальних умовах – наявність акустичних та семантичних перешкод як і говорінню синхроніста, гострий ліміт часу, темп мовлення, вимушена інколи необхідність усно перекладати на слух текст, який оратор зачитує з надрукованого матеріалу тощо. Професійний перекладач-синхроніст має спеціальні мовні і мовленнєві навички, які координують всі процеси орієнтації в мові оригіналу, вибору перекладацьких рішень і їх реалізації (Wats, 2010: 52). Існують навіть певні критерії цих навичок для професіональних

перекладачів, які встановлені міжнародними асоціаціями перекладачів – АПС (Association internationale des interpretes de conference) та в Америці – ТААЛС (The American Association of Language Specialists).

В свою, чергу згадані навички базуються на певних механізмах психокогнітивної діяльності перекладача. При високому, професійному рівні володіння синхронним перекладом процеси орієнтування в вихідному тексті, вибору перекладацьких рішень і їх реалізації координуються таким чином, що їх паралельне протікання набуває статусу регулярного явища. Механізм почергового здійснення орієнтування в вихідному тексті та породження мовлення мовою перекладу відіграє певну роль при такій координації, однак її основу складають інші механізми та чинники, особливо при перекладі промов, які вимовляються в середньому й швидкому темпі. Серед основних механізмів психокогнітивної діяльності перекладача-синхроніста виділяють:

– Механізм ідентифікації – впізнання мовних образів за їх акустичними характеристикам з мінімальним ступенем участі мовленнєво-рухового аналізатора. Орієнтування перекладача в мовленні оратора у разі функціонування даного механізму ґрунтується на фрагментарному, пофразовому сприйнятті мовлення оратора. Стосовно орієнтування синхронного перекладача в мовленні оратора можна говорити про телеграфний стиль сприйняття. До того ж деякі слова і словосполучення сприймаються лише на основі впізнання слухових образів без їх артикуляційного сприймання (Кочубей, 2010: 529).

– Механізм імовірнісного прогнозування – імовірнісне прогнозування можливого змісту, продовження висловлювання, виходячи із попереднього змісту, макроконтраксту, дискурсу та фонових знань перекладача. Ця специфічна якість (скоріше – «психолінгвістична» здатність) перекладача-синхроніста ще й досі не до кінця вивчена, але всі дослідники і практики синхронного перекладу неодмінно про неї згадують, підкреслюючи, що імовірнісне прогнозування можливе на різних мовленнєвих рівнях – від морфеми та лексеми до цілого фрагменту висловлювання (Максімов, 2007: 114).

– Механізм синхронізації, що забезпечує паралельне протікання слухання і говоріння. Орієнтування перекладача в мовленні оратора у разі функціонування даного механізму ґрунтується на фрагментарному, пофразовому сприйнятті мовлення оратора. Стосовно орієнтування синхронного перекладача в мовленні оратора можна

говорити про телеграфний стиль сприйняття. До того ж, як вже відмічалось вище, деякі слова і словосполучення сприймаються лише на основі впізнання слухових образів без їх артикуляційного сприймання.

Під час навчання фахівців у вищій школі пошук або вибір перекладацьких рішень в умовах дійсної синхронності побудований, зокрема, на використанні «домашніх перекладацьких заготовок». Синхронний переклад у виконанні досвідчених перекладачів зводиться до розв'язання стереотипних завдань з використанням неабиякого запасу лексичних, фразеологічних і синтаксичних еквівалентів, відпрацьованих до рівня умовно-рефлекторної реакції.

Слід наголосити, що важливою умовою функціонування механізму синхронізації є орієнтування перекладача в ситуації спілкування, тобто прогнозування мети, теми, смислового змісту та мовної форми висловлювання оратора. Важливо також зазначити, що формування механізму синхронізації постає можливим лише в результаті тривалого цілеспрямованого тренування та розвитку мовленнєвих і перекладацьких навиків.

До специфічних особливостей синхронного перекладу можна віднести й те, що перекладацькі дії здійснюються над інтонаційно-смисловими одиницями типу синтагм і ритмічних груп, синтаксичними блоками та іншими частинами висловлювань. Синхронний перекладач чує не все висловлювання в цілому, а частинами. Це значно ускладнює розуміння та подальшу передачу частини висловлювання, оскільки фахівець змушений здійснювати смислове сприйняття, визначати смисловий центр, відділяти головне від другорядного без ознайомлення з усіма частинами висловлювання, орієнтуючись лише в його перших компонентах.

Темпоральні характеристики діяльності синхронного перекладача також відносяться до найбільш істотних особливостей синхронного перекладу. Синхронний переклад є найбільш швидким видом перекладу. Вихідний текст перекладається з тією ж швидкістю, з якою він виголошується оратором. Це також вимагає спеціальних навиків сприйняття та оформлення перекладу в умовах дефіциту часу.

Отже, можемо зробити висновок, що синхронний переклад характеризується:

- однократним слуховим сприйняттям;
- простим за складністю запам'ятовуванням;
- обмеженням в часі та постійним функціонуванням навіку переключення;
- однократною усною презентацією перекладу;

- синхронною усною презентацією перекладу;
- синхронним здійсненням операцій з метою перекладу;

- паралельним протіканням рецептивної та продуктивної мовленнєвої діяльності;
- поsegmentним характером перекладу.

Таким чином, ми бачимо, що синхронний перекладач повинен мати високий рівень розвитку вмінь аудіювання та вміння усного оформлення перекладу, що здійснюється одночасно. Вищеназвані, найбільш істотні особливості синхронного перекладу свідчать про те, що аудіювання та оформлення перекладу в синхронній перекладацькій діяльності відбуваються в досить складних умовах, які вимагають від перекладача спеціальних навиків і вмінь, цілеспрямованої підготовки тощо.

Охарактеризуємо наступний вид усного перекладу – переклад з паперових носіїв. Такий переклад є візуально-усним перекладом, адже сприймання тексту повідомлення здійснюється у візуальній формі, а його оформлення – в усній.

Перекладацька діяльність з паперових носіїв вміщує два етапи:

І етап – візуальне сприйняття вихідного тексту та усвідомлення його смислу. Умовно за одиницю сприйняття прийнято вважати графічне слово, результатом сприйняття якого є впізнання, що супроводжується актуалізацією його слухового та рухового образів.

На цьому етапі виділяють три основних частини:

Перша частина – коли зорові та мускульні відчуття, що викликаються графемами, синтезуються на рівні слова.

Друга частина – коли слова співвідносяться з поняттями через їх значення і між ними встановлюються зв'язки, за допомогою яких вони утворюють речення, та визначаються функції слів.

Третя частина – коли виявляється зміст мовленнєвого повідомлення та розкривається його задум.

Процес смислової переробки тексту – це активний процес, спрямований на впізнання слів, словосполучень, тобто співвідношення образу предмету, який сприймається, з певним еталонним образом, що зберігається за допомогою довготривалої пам'яті. Результатом смислової переробки є формування внутрішньої програми, тобто розуміння, що характеризується повнотою, точністю і глибиною. Таким чином, перший етап перекладу з паперу є не чим іншим, як читанням.

Другий етап – етап усного оформлення перекладу. Переклад з паперових носіїв здійснюється

в режимі часових обмежень, коли одночасно з читанням тексту оригінала перекладач повинен здійснювати переклад в середньому темпі усного мовлення.

Таким чином, зорове сприйняття тексту синхронізується з мовленням і, як наслідок, це суттєво ускладнює умови здійснення перекладу та, особливо, процес сприймання іншомовних висловлювань. На другому етапі перекладач прагне до створення усного монологу, який повинен відповідати нормам усного монологічного мовлення, що є більшою мірою прийнятною для сприйняття адресатом на слух.

Отже, переклад з паперових носіїв поєднує в собі вміння читати, усно оформляти переклад та вміння робити це синхронно.

Аналіз особливостей усного перекладу показав, що аудіювання, читання та оформлення є компонентами професійної перекладацької діяльності, яка відбувається в ускладнених умовах. Це дозволяє нам зробити висновок про те, що кожне з перелічених умінь усного перекладу в умовах здійснення перекладацької діяльності має ряд специфічних особливостей, які відрізняють ці вміння від звичайних вмінь аудіювання, читання і говоріння.

Отже, нами було сформульовано такі психологічні механізми перекладацької діяльності майбутнього фахівця:

1. Механізм редуплікації. Даний механізм базується на твердженні про те, що під час здійснення усної перекладацької діяльності фахівець звертається до свого досвіду, зокрема мнемічного, в основі якого знаходиться довготривала пам'ять, до якої як базові характеристики входять: оперативна довготривала пам'ять, біографічна пам'ять, історична пам'ять. У сукупності вони здійснюють функції інтеграції та реінтеграції мнемічної підструктури індивідуального досвіду.

Оперативна довготривала пам'ять (ОДП) – та частина пам'яті, яка за змістом і часом перебігу відповідає рішенням завдань повсякденного життя індивіда. Одиницею інформації в короткотривалій пам'яті є знак, символ. Одиницею інформації для довготривалої пам'яті слугує окрема подія. Головна відмінність ОДП від оперативної короткотривалої пам'яті (ОКП) полягає в тому, що в ОКП мнемічна дія відбувається «всередині» події, що і моделюється в лабораторному експерименті, а в ОДП пам'ять функціонує в міжподійному просторі. Для вимірювання ОДП С. Потапенко (Потапенко, 2017: 62) була розроблена методика відтворення минулих подій в умовах вільної бесіди. Недавні події лише деякий час, що вимірюється

в днях, зберігають у пам'яті здатність до відтворення. Ті з них, які переходять до інформаційного простору біографічної пам'яті, набувають нову психологічну якість – редуплікацію, можливість неодноразового відтворення «за викликом», стають фіксованими елементами мнемічного досвіду. Фазовий перехід елементів пам'яті з стану тимчасового до стану постійного зберігання співвідносний з часовим інтервалом, довжина якого є часом дії ОДП.

2. Механізм координації. Даний механізм передбачає певну стандартизацію розуміння усного висловлювання перекладачем, розроблення оптимальних моделей використання часу для здійснення його перекладу.

3. Механізм компенсації. За допомогою даного механізму час, якого не вистачає перекладачеві для здійснення усного перекладу, компенсується усиченням фраз, суджень, передчуттям отримання певної інформації, яка пропускається, виникненням імажитивного процесу, пов'язаного з уявою (фантазією) особистості, сутність якого полягає у створенні в свідомості людини образів предметів, суб'єктів і явищ, які вона безпосередньо не почула від оратора, але які є можливими з огляду на контекст, вже отриманий перекладачем.

4. Механізм ампліфікації. Цей механізм передбачає здатність перекладача до запам'ятовування, збереження і відтворення певної інформації навіть після її безпосереднього сприймання. Даний механізм також передбачає здатність фахівця враховувати всю сукупність експліцитних та імпліцитних компонентів смислу в процесі перекладу, вміння проводити семантичний аналіз тексту як надсумарного цілого з урахуванням всіх його конститuentів, здатність до досягнення отриманої інформації. Останнє має на увазі здійснення перекладу як вербальної проєкції етноментального стилю однієї лінгвокультурної спільноти через інтеграцію ментальних просторів перекладача як представника іншої лінгвокультурної спільноти.

Неабияке значення для нашого дослідження становлять психолінгвістичні дані про взаємодію первинної мовної свідомості (сформованої під впливом рідної мови) та вторинної мовної свідомості (сформованої за допомогою мови, що вивчається). В результаті здійснення наукових психолінгвістичних досліджень було встановлено:

1) перекладач, який постійно перекладає з мови А на мову Б, часто втрачає здатність грамотно розмовляти мовою А (одиниці мови А створюють більш тісні асоціативні зв'язки з одиницями мови Б, ніж між собою);

2) у тої людини, хто перекладає з А на Б і з Б на А, спостерігаються неабиякі труднощі в оформленні певного висловлювання на обох мовах;

3) багаторічний перекладацький навик призводить до формування прямих асоціативних зв'язків між одиницями мови А та одиницями мови Б, і це негативно позначається на стилістичних характеристиках варіанту, що перекладається (Wats, 2010: 52).

Зазвичай дані психолінгвістичних спостережень слугують засобом модифікації існуючих моделей реалізації перекладацької діяльності. Л. Найдьонова пропонує універсальну трансформаційну модель як єдино можливу модель перекладу (Найдьонова, 2009). Науковець вважає, що ця модель вміщує в себе три стадії: 1) аналіз, в ході якого поверхнева структура на мові А зводиться до набору граматичних трансформацій (аналіз з урахуванням граматичних відношень та значень мовних одиниць); 2) перенесення матеріалу, який аналізується, з мови А на мову Б; 3) реконструювання або заключна адаптація кінцевого повідомлення з урахуванням норм мови, якою здійснюється переклад (Найдьонова, 2009).

До аналізу текстів перекладу можна підходити по-різному. Можна традиційно визначати тему й ідею, аналізувати образи, оцінювати використані автором стилістичні засоби тощо. А можна аналізувати твори й інакше. У психолінгвістиці порівняно недавно почали використовувати психіатричний і психоаналітичний аналіз текстів, мотиваційний, емоційно-лексичний, фоно- і кольоросемантичний аналізи, а також діагностику мета-програм (Field, 2004: 380). Більшість психологічних особливостей відображається в особливостях мови: граматичних (перевага відмінків, часових форм, форм стану) і лексичних (наприклад, переважне вживання конкретного слова з ряду синонімів).

Психіатричний аналіз зіставляє текст із «характеристиками осіб, що мають ту чи іншу акцентуацію (переважну спрямованість) – параноїдну, демонстративну (істероїдну), депресивну, збудливу, гіпертимну» (Slobin, 1972: 111).

Психоаналітичний аналіз оцінює наявність у тексті слів, або словосполучень, речень, які належать до емоційної символіки, до прихованої агресивності тощо. Мотиваційний аналіз визначає вираженість у тексті предикатів мотивації за чотирма групами мотивів: фізіологічні, влади, особистих досягнень і приналежності. Емоційно-лексичний аналіз дає змогу оцінити емоційну насиченість тексту, структуру оцінки за найбільш значущими емоційно-оцінними критеріями, а

отже, визначити емоціогенність тексту. Фонокольоросемантичний аналіз виявляє неусвідомлені фонетичні, ритмічні, колірні, асоціативні та інші емоційні компоненти тексту. Діагностика мета-програм передбачає оцінку задіяних у тексті каналів репрезентації; аналіз суб'єктивної організації простору, часу і руху; оцінку мовного втілення категорії «свій / чужий» тощо (Hatzidaki, 2001: 15).

Проблема мовного перекладу з позиції психолінгвістики – це питання про те, як відбувається процес вираження перекладачем одних и тих же думок засобами двох різних мов, процес перемикавання мислення з однієї мови на іншу. Тому переклад вважається не особливим видом мовлення, а особливим видом розумового процесу. Іншими словами, питання перекладу як психолінгвістичного аспекту напряду пов'язані зі взаємодією мови і мислення (Brill, 2001: 204).

Останнім часом приділяється увага так званім психолінгвістичним моделям та підходам, в основі яких лежить розуміння перекладу як мовленнєвої діяльності та які відображають реальні дії перекладача, який спочатку усвідомлює вихідний матеріал і формує власне розуміння цього матеріалу, а далі перетворює текст мовою перекладу.

Процес перекладу складається з двох етапів: розуміння і переклад. Ці два взаємозалежних етапи перекладацького процесу відрізняються характером мовних дій. Спочатку перекладач повинен проаналізувати інформацію оригіналу тексту, а далі відбувається перекладацький процес відбору необхідних мовних одиниць для відтворення тексту оригіналу.

На першому етапі важливу роль відіграє психологічний підхід до перекладу, який орієнтований на дослідження самого процесу перекладу, на вивчення «людського компонента» в перекладі, на аналіз психології вибору перекладачем тих чи інших рішень у важких ситуаціях. Саме з метою більш повного відображення психічних процесів діяльності перекладача вивчають психолінгвістичну модель перекладу, яка розглядає переклад як двоетапний процес: по-перше, перетворення перекладачем свого розуміння змісту оригіналу в свою внутрішню програму, а по-друге, розгортання цієї програми в текст перекладу. Психолінгвістична перекладацька модель не тільки ґрунтується на теорії мовної діяльності, але і повністю відображає реальні дії перекладача, описуючи всі ті процеси, які забезпечують роботу перекладача на психологічному рівні. Така модель перекладу стверджує той факт, що перекладач, працюючи

над оригінальним текстом, спочатку усвідомлює та аналізує вихідний матеріал і формує власне його розуміння в якусь віртуальну внутрішню програму, яка в подальшому перетворюється в текст на мові перекладу.

Висновки. Отже, розуміння мовлення є основою перекладу, без чого постає неможливим процес відтворення змісту та форми вихідного повідомлення засобами іншої мови. У той же час, розуміння є детермінантою смислового запам'ятовування. В умовах усної перекла-

дацької діяльності фахівець повинен знайти найбільш економічний та ефективний спосіб запам'ятовування. Таким способом постає смислове запам'ятовування. Даний механізм також передбачає здатність фахівця враховувати всю сукупність експліцитних та імпліцитних компонентів смислу в процесі перекладу, вміння проводити семантичний аналіз тексту як надсумарного цілого з урахуванням всіх його конститuentів, здатність до досягнення отриманої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіщенко Ю. В. Головні особливості синхронного перекладу. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Філологічні науки.* 2010. Вип. 89(1). С. 70–73.
2. Кочубей О. С. Психологічні засади організації усної перекладацької діяльності студентів-філологів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного педагогічного університету імені Івана Огієнка. Серія: Проблеми сучасної психології.* 2011. Вип. 12. С. 526–538.
3. Максимов С. Є. Деякі прийоми синхронного перекладу в умовах утрудненої комунікації. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки.* 2007. № 1. С. 113–116.
4. Найдьонова Л. А. Завдання медіаосвіти воєнного і післявоєнного часів: психологічна стійкість до ворожих інформаційних впливів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0OeXKjkIs1c> (дата звернення: 07.03.2023).
5. Потапенко С., Тезікова С. Пошук нових лінгвопедагогічних технологій навчання англійської мови. *Рідна школа.* 2017. 67 с.
6. Hatzidaki A. The Process of Comprehension from a Psycholinguistic Approach – Implications for Translation. *Meta.* 2007. № 52(1), P. 13–21.
7. Journal of Moral Philosophy. URL : <http://www.brill.com/journal-moral-philosophy> (Last accessed : 06.03.2023).
8. Wats D. Amazing brains of the real-time interpreters. URL: <http://www.bbc.com/future/story/20141117-the-ultimate-multi-taskers> (Last accessed: 02.03.2023).

REFERENCES

1. Kishchenko Yu. V. Holovni osoblyvosti synkhronnoho perekladu. [The main features of simultaneous translation] *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka Ser. Filolohichni nauky.* 2010. Vyp. 89(1). P. 70–73. [in Ukrainian].
2. Kochubei O. S. Psykholohichni zasady orhanizatsii usnoi perekladatskoi diialnosti studentiv-filolohiv [Psychological principles of organization of oral translation activity of philology students]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Seriiia: Problemy suchasnoi psykholohii.* 2011. Vyp. 12. P. 526–538. [in Ukrainian].
3. Maksimov S. Ye. Deiaki pryiony synkhronnoho perekladu v umovakh utrudnenoї komunikatsii [Some methods of simultaneous interpretation in conditions of difficult communication]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia Filolohichni nauky.* 2007. № 1. P. 113–116. [in Ukrainian].
4. Naidonova L. A. Zavdannia mediaosvity voiennoho i pislivoiennoho chasiv: psykholohichna stiikist do vorozhykh informatsiinykh vplyviv [Tasks of media education in war and postwar times: psychological resistance to hostile informational influences]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0OeXKjkIs1c> (Last accessed : 07.03.2023) [in Ukrainian].
5. Potapenko S., Tezikova S. Poshuk novykh linhvopedahohichnykh tekhnolohii navchannia anhliiskoi movy [The search for new linguistic and pedagogical technologies for teaching English]. *Ridna shkola.* 2017. 67 p. [in Ukrainian].
6. Hatzidaki A. The Process of Comprehension from a Psycholinguistic Approach – Implications for Translation. *Meta.* 2007. № 52(1). P. 13–21.
7. Journal of Moral Philosophy. URL : <http://www.brill.com/journal-moral-philosophy> (Last accessed : 06.03.2023).
8. Wats D. Amazing brains of the real-time interpreters. URL: <http://www.bbc.com/future/story/20141117-the-ultimate-multi-taskers> (Last accessed: 02.03.2023).